

Møte fredag den 30. november 2007 kl. 10

President: C a r l I . H a g e n

D a g s o r d e n (nr. 24):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om endringer i Stortingets forretningsorden – europapolitikken (Innst. S. nr. 38 (2007-2008))
2. Innstilling fra valgkomiteen om suppleringsvalg til Stortingets delegasjon til Den Interparlamentariske Union (IPU) (Innst. S. nr. 40 (2007-2008))
3. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om beboere i statlige asylmottak som kan utgjøre en risiko (Innst. S. nr. 36 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 37 (2006-2007))
4. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Jan-Henrik Fredriksen, Jan Arild Ellingsen, Øyvind Korsberg og Tord Lien om å avvikle Finnmarkseiendommen og nedlegge Sameetinget (Innst. S. nr. 23 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:106 (2006-2007))
5. Referat

Presidenten: Fra Venstres stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon for representanten Anne Margrethe Larsen i tiden fra og med 30. november til og med 3. desember for å delta som valgobservatør for Nordisk Råd ved valget i Russland.

Denne søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Første vararepresentant for Vest-Agder fylke Knud Edmund *Berthelsen* befinner seg for tiden utenlands og er av den grunn forhindret fra å møte i Stortinget under representanten Anne Margrethe Larsens permisjon.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Andre vararepresentant, Astrid *Bekkenes*, innkalles for å møte i permisjonstiden.
2. Astrid Bekkenes innvelges i Lagtinget for den tid hun møter for representanten Anne Margrethe Larsen.

Presidenten: Astrid Bekkenes er til stede og vil ta sete.

S a k n r . 1

Innstilling fra Stortingets presidentskap om endringer i Stortingets forretningsorden – europapolitikken (Innst. S. nr. 38 (2007-2008))

Stortingspresident Thorbjørn Jagland [10:01:37]: Jeg skal være kort, men finner grunn til å presisere én ting:

Denne innstillingen fra Presidentskapet har sin bakgrunn i Innst. S. nr. 115 for 2006-2007 fra utenrikskomiteen om Regjeringens europamelding, St.meld. nr. 23 for 2005-2006. I den innstillingen tar utenrikskomiteen for-

tenstfullt opp en lang rekke spørsmål som har å gjøre med både Stortingets forretningsorden, med regjeringens forhold til Stortinget og med Stortingets eget arbeid når det gjelder EU og de forskjellige institusjonene i EU, bl.a. Europaparlamentet.

Denne innstillingen dreier seg kun om det som nødvendigjør endringer i forretningsordenen, spesielt det som gjelder funksjonsmåten til EØS-utvalget, som vi foreslår blir kalt Europautvalget, og hvilke rettigheter og muligheter fagkomiteene har i forbindelse med diskusjonene i Europautvalget. Det dreier seg altså kun om endringer i forretningsordenen i den anledning.

Alle de andre viktige spørsmålene som utenrikskomiteen har tatt opp i sin innstilling, vil selvfølgelig bli behandlet på annen måte.

Finn Martin Vallersnes (H) [10:03:25]: Presidentskapets innstilling i saken om endringer i Stortingets forretningsorden – europapolitikken er en oppfølging av St.meld. nr. 23 for 2005-2006, Om gjennomføring av europapolitikken, og bygger også på Innst. S. nr. 115 for 2006-2007 fra utenrikskomiteen. I begge disse grunnlagsdokumentene er hovedintensjonen at Stortinget i større grad involveres i arbeidet med EU-saker, og at innspill og vurderinger fremkommer på et tidlig tidspunkt.

Hva vil det bety? La meg ta et eksempel. EU kan arbeide med en grønnbok av betydning for EØS-landene. Regjeringen er oppmerksom på det forberedende arbeidet med dokumentet og spiller inn vår påvirkning gjennom de kanalene som er tilgjengelige. For fagkomiteene i Stortinget kan det være nyttig å være orientert om at saken er på gang. Likeledes kan det i enkelte saker være trygt for regjeringen å vite hva holdningen er i Stortinget.

I utenrikskomiteens vurdering av saken var en opptatt av hvordan en reelt kan aktivisere fagkomiteene på et tidligere tidspunkt i saksforløpet. Her kan en tenke seg flere løsninger.

Den minst nyskapende varianten er at også fagkomiteene tilsendes de sakspapirene som allerede i dag tilflyter Europautvalget, for å kalle det det. Komiteene kan da avgjøre selv om de ønsker å avgi uttalelse til Europautvalget, eventuelt på bakgrunn av forespørsler til regjeringen. Denne ordningen gir i hvert fall ingen gevinst med tanke på å komme inn tidligere i saksbehandlingen, og den begrenser komiteenes tilfang i de sakene som Europautvalget i alle fall får seg forelagt.

Utenrikskomiteen vurderte også to andre løsninger. Den ene var å innføre stortingsnotater fra regjeringen tilstilet aktuelle fagkomiteer med omtale av saker på gang i EU-systemet, altså en ny ordning. Det kunne danne grunnlag for at komiteene valgte å igangsette saksbehandling av relevante saker.

Utenrikskomiteen valgte imidlertid å samle seg om en tredje løsning. Den ville gi komiteene en viss initiativrett, med andre ord en ny ordning der komiteene selv kunne velge å ta opp EU-aktuelle saker til behandling.

Fra Høyres side hadde vi forventet at Presidentskapets innstilling drøftet de ulike modellene. Slik vurdering finner jeg imidlertid ikke i innstillingens premisser. Derimot

er det formuleringer i forslaget til vedtak som kan tolkes på ulikt vis. Jeg henviser til forslaget til endring av forretningsordenens § 13 a annet avsnitt på side 4 i saksforelegget. Der står det:

«Dokumenter som Europautvalget får tilsendt fra regjeringen, sendes også til vedkommende fagkomiteer. Komiteene kan be regjeringen om å få oversendt andre dokumenter som gjelder EU/EØS-saker. Komiteene kan også stille skriftlige spørsmål til vedkommende regjeringsmedlem om slike saker, men kan ikke holde høring.»

Dersom Presidentskapet med dette mener også andre saker enn dem som rutinemessig oversendes via Europautvalget, vil det være i overensstemmelse med utenrikskomiteens enstemmige intensjon. Jeg vil derfor be om en bekreftelse eller avklaring av tolkningen.

Skulle det vise seg at tolkningen bare omfatter de samme dokumentoversendelsene fra Europautvalget som tidligere, kan vi for vår del ikke se at en har oppnådd noen vesentlig forbedring i forhold til så vel Regjeringens som utenrikskomiteens intensjoner. I så fall vil vi for vår del komme tilbake med en anmodning om en ny runde av saksbehandlingen, for å vurdere andre løsningsmodeller.

Stortingspresident Thorbjørn Jagland [10:07:45]:

Jeg er glad for at representanten Vallersnes tar opp dette, slik at vi får presisert hva som er ment. Det er helt riktig som han påpeker, at det i forslaget til ny tekst i forretningsordenen står:

«Komiteene kan be regjeringen om å få oversendt andre dokumenter som gjelder EU/EØS-saker».

Det innebærer at komiteene selvfølgelig kan ta opp og avgi uttalelse også om andre saker enn de som løpende kommer inn i form av rettsaker, og som først håndteres i Europautvalget, og særlig i EØS-komiteen i Brussel.

Det er et ganske viktig spørsmål. For det jeg har oppfattet har vært et poeng fra utenrikskomiteens side, er at Stortinget kan komme tidlig nok inn i bildet i behandlingen av saker som er på dagsordenen i EU. Det er derfor vi har formulert oss slik vi har gjort, både når det gjelder de løpende rettsaktene og selvfølgelig også de politiske prosessene som er i EU.

Ola T. Lånke (KrF) [10:09:15]: Jeg tar ikke ordet i den forstand at jeg vil holde et innlegg om dette. Jeg slutter meg helt og holdent til det som stortingspresident Jagland har sagt om denne saken.

Når representanten Vallersnes ber om en bekreftelse på at det er slik han har forstått dette, at vi har ment det fra Presidentskapets side, kan jeg bekrefte det. Hvis man trenger en slik bekreftelse, skal jeg være med på å gi den.

Jeg ser veldig positivt på initiativet fra utenrikskomiteen, som vi har hatt flere runder på i Presidentskapet. Jeg tror i hvert fall – det er selvfølgelig opp til komiteene og Stortinget selv – at det kan bety at Stortinget i større grad involveres i prosessene og debattene rundt saker fra EU og EØS. Dette er et viktig skritt i den retning og et positivt initiativ, og det har jeg lyst til å gi uttrykk for på denne måten. For meg er det ingenting i representanten Vallers-

nes' innlegg som skurret i forhold til den forståelse jeg har av saken.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 833)

S a k n r . 2

Innstilling fra valgkomiteen om suppleringsvalg til Stortingets delegasjon til Den Interparlamentariske Union (IPU) (Innst. S. nr. 40 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 834)

S a k n r . 3

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om beboere i statlige asylmottak som kan utgjøre en risiko (Innst. S. nr. 36 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 37 (2006-2007))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte med inntil tre replikker etter innlegg fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:11:49] (ordfører for saken): Denne saken har sitt utspring i at stortingsrepresentant Siv Jensen 25. mai i år tok opp en sak i Stortinget med utgangspunkt i Dagsrevyens reportasje om en asylsøker som ble prøveløslatt fra fengsel etter en dom for drapsforsøk. UDI vurderte denne personen som uegnet for plassering på mottak med forsterket avdeling, og han ble derfor plassert på ordinært mottak med sikkerhetsvakter på døgnkontinuerlig basis. Dette nyhetsoppslaget utløste mye bekymring i lokalmiljøet.

Justisministeren har tidligere redegjort i Stortinget for status i saken. I denne stortingsmeldingen blir det gitt en tilbakemelding på de spørsmålene som ble stilt, og som ikke ble besvart i den sammenhengen. Meldingen redegjør for dagens situasjon for beboere i mottak som kan utgjøre en risiko eller fare. Meldingen inneholder en beskrivelse av dagens mottakssystem og den kompetanse og de fullmakter, muligheter og begrensninger som ligger innenfor dette systemet.

I forbindelse med komiteens behandling har flertallet – dvs. samtlige partier minus Fremskrittspartiet – pekt på noen forhold. Flertallet vil særlig fremheve at det vil bli etablert faste rutiner for samordning og koordinering mellom berørte myndigheter, og at det så tidlig som mulig

vil bli laget individuelle planer og opprettet ressursnettverk rundt beboere i mottak som det er knyttet bekymring til. Det vises også til at det vil bli vurdert å utvide førstegangshelseundersøkelsen til også å inneholde en kartlegging av psykisk helse.

Fra Fremskrittspartiets ståsted er dette en stortingsmelding som i enda sterkere grad understreker at man i dag ikke har de riktige virkemidlene for å kunne møte den typen utfordringer som potensielt farlige asylsøkere representerer. Det er åpenbart for Fremskrittspartiet at man må få på plass en ordning med lukkede mottak, slik at vi kan skjerme sivilbefolkningen mot potensielt farlige personer, men også av flere andre grunner som vi har diskutert i andre saker. Dette går på retur, det går på å unngå en enda større økning i antall illegale innvandrere, det kan handle om rikets sikkerhet i enkelte situasjoner, og det handler om å håndtere ID-løse. Hver gang vi har tatt opp dette spørsmålet, har statsråden vist til at internasjonale konvensjoner, spesielt Den europeiske menneskerettskonvensjon, EMK, står i veien for at vi kan benytte lukkede mottak. Det er en vurdering som Fremskrittspartiet ikke er enig i. Vi vet at det er andre land i Europa, men også andre demokratier utenfor Europa, som benytter lignende ordninger. Det viktige og det grunnleggende for å kunne bruke slike ordninger er at man har rettssikkerhet i bunnen. Og det skal man selvfølgelig ha. Men det går på tidsuavhengighet, at man ikke får en vilkårlig lengde på oppholdet i lukket mottak. Det går på at det er en mulighet for at dette faktisk kan prøves i forskjellige ankeinstanser. Og så lenge man oppfyller de vilkårene, er det etter Fremskrittspartiets mening fullt mulig å benytte lukkede mottak.

Jeg viser også til debatten den senere tid rundt mulla Krekar, der tidligere dommer i Den europeiske menneskerettsdomstol i Strasbourg, Hanne Sophie Greve, har uttalt ganske klart at det er fullt mulig å benytte denne type ordninger uten at det dermed er brudd med EMK.

K e n n e t h S v e n d s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Kari Lise Holmberg (H) [10:17:28]: Denne innstillingen til Stortinget er basert på en stortingsmelding med bakgrunn i en redegjørelse fra justisministeren, som Fremskrittspartiet nevnte i sitt innlegg. Uansett bakgrunn for denne stortingsmeldingen gir den en grei statusgjennomgang. Det har jeg lyst til å si først. Vi trenger alle litt voksenopplæring med hensyn til regler og hvordan vi utøver den myndigheten vi har. Så gjennomgangen er grei.

Området og temaet som diskuteres i meldingen, må vi ta på aller største alvor. Det gjør også Høyre. Men jeg vil samtidig si at dette er et ømtålig felt, og det er et vanskelig felt. Og det skal også behandles deretter. Mennesker med psykiske lidelser fortjener å bli tatt på alvor, og de fortjener behandling og oppfølging. Det blir for enkelt bare å snakke om forvaring.

Statsråden peker på en del tiltak som han mener må iverksettes. Da vil jeg også framheve faste rutiner for samordning og koordinering mellom berørte myndigheter.

Det er vel og bra, det må vi ha, på dette feltet som på andre felt innenfor offentlig forvaltning. Det går på generelt overordnet nivå.

Så peker også statsråden på at vi må ha individuelle planer rundt det enkelte menneske. Det må vi selvfølgelig også ha. På skolene har vi individuelle planer rundt de barna som ikke klarer seg bra nok, med et nettverk som skal ta seg av dem. Det må vi også ha her. Men da håper jeg at det blir mer handling og ikke bare ord på dette feltet når det gjelder psykisk helse. For når det gjelder individuelle planer, har Fylkesmannen i Telemark, mitt fylke, gjennom tilsyn ganske mange anmerkninger til at vedtak om individuelle planer ikke blir fulgt. Så det som må til, er handling og realiteter.

Regjeringen vil utrede bruken av internering nærmere. Jeg er glad for at statsråden har med det punktet, og at han er villig til – selv om vi holder oss til internasjonale konvensjoner og respekterer det avtaleverket vi har – å gå inn og se på en ytterligere granskning av dette feltet. Det tror jeg vi alle er tjent med at man gjør, så langt det er mulig.

Det punktet som jeg er mest opptatt av i denne debatten, vil være det punktet som Høyre ved flere anledninger har konsentrert seg om, nemlig den mottakelsen vi gir førstegangsyasylsøkere og -innvandrere. På asylmottaket kommer de til en førstegangs helseundersøkelse.

Under den forrige regjeringen, Bondevik II-regjeringen, ble det etter trikkedrapet som skjedde, fokusert veldig på psykisk helse blant nyankomne innvandrere og asylsøkere. Det ble da besluttet å iverksette et pilotprosjekt for å få til en kartlegging ved ankomst til landet. Dette pilotprosjektet skulle være ferdig i 2006, og i statsbudsjettet for 2007 stod det at det var forsinket. Da jeg kikket etter i statsbudsjettet for 2008, stod det ingenting. På den bakgrunn har jeg rettet et skriftlig spørsmål til statsråden, og jeg har fått svar på hvorfor vi ikke har hørt noe. Svaret er for så vidt greit nok, men det gir ingen trygghet for framtiden; det er en rekke detaljerte komplikasjoner i forhold til dette. Så vi står faktisk med lite håndfast på dette feltet. En ting er at ting tar tid, men det er en grense for hvor lang tid ting skal ta. Hvor lang tid skal vi måtte vente før vi går inn på dette feltet – som er så vanskelig og så viktig – og gjør noe konkret? Nettopp derfor – og også med bakgrunn i en interpellasjonsdebatt som jeg hadde her i Stortinget for et halvt års tid siden, med samme tema og med vage svar fra helseministerens side – har Høyre lagt fram følgende forslag i denne saken:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem til behandling en egen sak om psykisk helse og hjelpetiltak for flyktninger og asylsøkere, deriblant også kartlegging av den psykiske helsetilstanden til nyankomne asylsøkere/flyktninger.»

Her har vi heldigvis fått støtte fra Venstre og Kristelig Folkeparti. Jeg håper at regjeringspartiene kan støtte oss (presidenten klubber), for det er på tide at vi kommer i forkant, at vi ikke kommer for sent. Vi må forebygge for å unngå alvorlige situasjoner (presidenten klubber igjen).

Presidenten: Presidenten ber om at taletiden overholdes.

Representanten Kari Lise Holmberg har tatt opp det forslaget hun refererte.

Rolf Reikvam (SV) [10:23:08]: Samfunnet kan aldri beskytte seg mot personer som av ulike grunner utgjør en trussel mot fellesskapet, mot andre personer eller mot seg selv. Vi skal heller ikke lage generell politikk ut av enkelt-skjebner selv om personene er asylsøkere. Et grunnleggende prinsipp skal være at personer som representerer en fare, skal behandles likt, uavhengig av politisk og sosial status. Jeg kjenner meg rimelig sikker på at om det hadde vært en nordmann som var i samme situasjon, hadde vi ikke gjort dette til en politisk sak og behandlet den her i Stortinget. Dette blir behandlet her i Stortinget fordi det er en asylsøker som var i denne situasjonen. Hvis den antakelsen er riktig, er det grunn til å være på vakt.

Når det er sagt, er det viktig at vi tar på alvor at flere asylsøkere har med seg opplevelser og erfaringer som har satt dype spor. Med slike opplevelser ville de aller fleste av oss med stor sannsynlighet fått traumer som hadde måttet bearbeides. Det er også grunn til å ta på alvor at selve saksbehandlingstiden og usikkerheten kan forsterke psykiske problemer mange asylsøkere har med seg. Derfor er det så viktig at de blir møtt med respekt og forståelse, og at de blir tatt på alvor. Å bli trodd på og føle trygghet er trolig det viktigste for å redusere omfanget av traumer som har utviklet seg. Jeg er glad for at meldingen er klar og tydelig på at det er hjelp og behandling som trengs, og ikke primært internering.

Vi har mye å lære av andre. I Danmark har de bygd opp et eget kompetansesenter som arbeider med traumer etter tortur. Til senteret kan man bl.a. henvise voksne og barn som har vært utsatt for tortur, andre former for organisert vold eller traumatiske hendelser i form av redselsopplevelser utviklet under krig, borgerkrig eller politisk forfølgelse. Man kan også henvise voksne og barn som lever sammen med traumatiserte personer der disse relasjonene belaster deres fysiske, psykiske og sosiale integritet.

Etablering av et slikt senter i tillegg til det tradisjonelle psykiske helsevernet vil trolig gjøre det lettere for mange asylsøkere å få hjelp og våge å ta imot tilbud om hjelp. Dessuten vil et slikt senter være viktig i arbeidet med å bygge opp spesialkompetanse på et område der det trolig er liten erfaring innenfor norsk psykiatri.

Det er viktig å klare å holde tunga rett i munnen når det gjelder tragiske hendelser der asylsøkere eller innvandre-re er involvert. Vi vet at ropet om å kaste dem ut kommer ganske kjapt fra bestemte miljøer. Det kan omfatte personer som er her ulovlig, som har fått avslag på søknad, det kan være syke eller personer som har gjort noe kriminelt. Når vi møter den type rop, skal vi ha to grunnleggende prinsipper for vår måte å agere på. For det første: Norsk lov skal følges og gjelde. Er det handlinger som skal straffefølges, er det straffelovgivningen som gjelder. Er det personer som har store psykiske lidelser, er det loven om psykisk helsevern som skal benyttes. Det betyr bl.a. at personer som er utilregnelige, skal kunne tvangsinnlegges. For det andre: Vi skal alltid være klare og tydelige på at vi følger opp internasjonale konvensjoner og erklærin-

ger. Den europeiske menneskerettskonvensjon er klar og tydelig når det gjelder hva vi kan sende folk tilbake til. Vi skal ikke sende tilbake folk som kan være i livsfare eller som er i fare for å bli fengslet.

Jeg kjenner meg trygg på at de tiltak som meldingen beskriver, er fornuftige og bra: tettere samarbeid mellom ulike etater, nettverksbygging rundt enkeltpersoner som er utsatt – som vi vet har hatt traumatiske opplevelser, og som har utviklet traumer – bedre registrering og iverkset-ting av hjelpetiltak i en tidlig fase, helst i den fasen da de venter på at søknaden blir behandlet. Selv om de skal sendes ut og ikke får rett til opphold, skal de leve videre – og de trenger hjelp for å mestre livet. Derfor er hjelp og støtte i tidlig fase helt avgjørende.

Björg Tørresdal (KrF) [10:28:31]: St.meld. nr. 37 inneholder en beskrivelse av dagens mottakssystem, hvilken kompetanse og hvilke fullmakter, muligheter og be-grensninger som ligger i systemet. Spørsmål om internering eller fengsling av utlendinger som oppholder seg ulovlig i Norge, tas også opp.

Kristelig Folkeparti har merket seg at Regjeringen vil ta på alvor situasjoner der asylsøkere eller personer uten lovlig opphold i Norge løslates fra fengsel eller skrives ut av psykiatrisk institusjon uten annet botilbud enn et statlig asylmottak.

At mange asylsøkere har psykiske problemer, er ikke vanskelig å forstå. Mange av asylsøkerne og flyktningene her i landet har traumatiske hendelser og reaksjoner på disse med seg i bagasjen. Det må vi ta på alvor. Derfor har Kristelig Folkeparti i innstillingen gått sammen med Høyre og Venstre om å fremme forslag der vi ber Regje-ringen komme med en egen sak til Stortinget om psykisk helse og hjelpetilbud for flyktninger og asylsøkere. Det er beklagelig at regjeringspartiene ikke støtter forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre – men jeg vil allikevel oppfordre statsråden til å ta med seg denne tanken i det videre arbeidet.

Det er viktig at det rettes søkelys mot samfunnets be-handling av asylsøkere og flyktninger med psykiske pro-blemer. Vi må ha gode rutiner når det oppstår situasjoner hvor en asylsøkers psykiske helse kan medføre farlige si-tuasjoner.

Representanten Reikvam sa i sitt innlegg at dette ville ikke ha blitt en politisk sak dersom det ikke hadde handlet om en asylsøker. Det er jeg enig i. Samtidig må vi være klar over at vi trenger enda bedre tiltak for asylsøkere, for det er en enda mer utsatt gruppe enn befolkningen for øv-rig.

Vi må gjøre mer for å hindre at situasjoner faktisk opp-står. Derfor må vi se på årsakene til at den psykiske helse-tilstanden til asylsøkerne i enkelte tilfeller blir mer alvor-lig etter at de er kommet til landet. Noe av årsakene ligger i systemet vårt. Den lange ventetiden i saksbehandlingen av asylsøknader gjør at mange blir sittende i årevis uten å få avklart sin situasjon. Vi må se på sammenhengen mellom det å leve i uvisshet på et asylmottak uten å ha noe fornuftig å ta seg til, og psykisk helse. Vi må sørge for at vi ikke har et system som medfører at den psykiske helsen

til asylsøkere og flyktninger faktisk blir dårligere enn den var i utgangspunktet.

St.meld. nr. 37 for 2006-2007 inneholder også en drøftelse av bestemmelser i Den europeiske menneskerettskonvensjon, EMK. I innstillingen til denne saken viser komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet til dette og skriver at de

«erkjenner at Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) gjelder som norsk lov, og at artikkel 3 hindrer Norge i å sende personer til land der de risikerer tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff».

Her påpeker Fremskrittspartiet at dødsstraff faller inn under denne kategorien og dermed hindrer Norge i å returnere kriminelle personer som risikerer dødsstraff i sine hjemland.

Så mener Fremskrittspartiet at det eksisterer et behov for å reforhandle og modernisere enkelte internasjonale konvensjoner, fordi de mener at de internasjonale konvensjonene representerer en urimelig hindring for utforming av nasjonale lover. Hva mener egentlig Fremskrittspartiet med dette? Hvilke konvensjoner er det de ønsker å reforhandle? Eller sagt på en annen måte: Er det sånn å forstå at Fremskrittspartiet mener at Norge skal kunne sende et menneske tilbake, dersom vedkommende risikerer å bli sendt hjem til dødsstraff? Jeg hadde satt pris på en klarføring fra Fremskrittspartiet på dette punktet.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:32:41]: I mai i år lagde representanten Jensen litt oppstyr i stortingssalen. Gjennom god dramaturgi fikk Fremskrittspartiet all den oppmerksomheten man ønsket rundt en asylsøker med drapsdom. Representanten Jensen ville ha svar straks på hva Regjeringen ønsket å foreta seg, og om de ønsket å handle.

Jeg synes den meldingen vi har fått, St.meld. nr. 37 for 2006-2007, viser at Regjeringen tar slike situasjoner på alvor, og vi har fått en god gjennomgang. Den peker også framover når det gjelder det å ha bedre koordinering mellom etater, og den har arbeidet med retur i fokus. Det er også beskrevet hvordan man øker bevilgningene til UDI og UNE for å få en raskere saksbehandling, slik at folk får en kortere ventetid i stedet for en lang ventetid.

Jeg synes den gjennomgangen vi har fått, er en god gjennomgang, og jeg er også glad for den debatten som har vært her. Både representanten Reikvam og representanten Tørresdal trekker fram det komplekse i disse sakene.

Men for å gjøre innlegget mitt kort: Jeg synes meldingen viser at Regjeringen tar disse typer saker på alvor, og det er jeg glad for.

Trine Skei Grande (V) [10:34:09]: På begynnelsen av 1990-tallet hadde vi noen tøffe voldsepisoder i Oslo-skolen. Mange av de voldsepisodene var knyttet til unger som hadde kommet til landet og som hadde hatt sterke krigsopplevelser. Da ble det et rop i Oslo om at vi hadde tikkende bomber gående rundt i byen i form av unger som kunne utføre forferdelige voldshandlinger på kort tid.

Da satte de beste fagfolkene i Oslo-skolen seg ned for å ta et dybdeintervju med 119 unger som hadde hatt sterke krigsopplevelser, eller som hadde foreldre med sterke krigsopplevelser – alt fra barnesoldater til andre. Den undersøkelsen var en stor aha-opplevelse for Oslo-skolen. Den undersøkelsen viste at dette er ikke tikkende bomber. Den undersøkelsen viste at det ikke var noe mer voldelighet i denne gruppen, men det undersøkelsen også viste, var at denne gruppen fikk ganske godt barneskolen, de syntes det var greit å gå på barneskolen, men da de kom på ungdomsskolenivå, begynte de å møte store problemer på skolen. På ungdomsskolenivå måtte disse elevene konsentrere seg, de måtte tenke i lengre baner, og med sterke voldsopplevelser og med sterke krigsopplevelser er de lange tankebanene vanskelige. Det vet vi alle som har noe kunnskap om posttraumatiske lidelser.

Så det var faktisk ikke tikkende bomber. Men det var en stor pedagogisk utfordring for Oslos lærere å klare å organisere skolehverdagen sånn at disse elevene skulle komme bra ut av skolehverdagen. Så istedenfor å begynne med antivoldprosjekt, begynte man å jobbe med den pedagogiske kompetansen til lærere som jobbet med å få disse elevene til å fungere godt i skolehverdagen, og få dem til å fungere med sine opplevelser.

Dette syns jeg er en stor vekker for politikere som lett har svaret på alle utfordringene med én gang de ser f.eks. en voldshandling på Hersleb skole, og så trekker konklusjonen at vi har tikkende bomber blant oss. Unger er ikke tikkende bomber. Unger er unger.

Det er også en lærdom som vi bør ta med oss når det gjelder voksne. Jeg tror jeg var enig i alt som representanten Reikvam sa i sitt innlegg. Men jeg synes ikke det er noen grunn til, når vi får utfordringer og hendelser rundt oss som skremmer folk, å si at vi ikke skal gjøre noe – sjøl om vi ikke har lyst til å generalisere, og sjøl om vi ikke har lyst til å si at det gjelder alle. Derfor står Venstre sammen med Høyre og Kristelig Folkeparti om forslaget i dag, fordi vi mener at det er viktig å ha fokus og kompetanse på akkurat disse utfordringene. Jeg tror ikke vi har gående en hær av tikkende bomber, men jeg tror vi har mange som kan ty til ting som vi ønsker at de ikke skal ty til, fordi de har forferdelige opplevelser bak seg og dermed får problemer i livet sitt, som blir vanskelig å takle uansett.

Jeg hadde håpet at Regjeringa hadde tatt forslaget på alvor, tatt den utfordringen at vi må ha økt fokusering på akkurat den vurderingen av den psykiske helsetilstanden, og sørge for at alle får den hjelpen de trenger. Vi vet jo at slike ting er så individuelt. Noen mennesker kan oppleve det mest forferdelige og likevel fungere godt i livet etterpå, mens andre kan ha én forferdelig opplevelse, og så er hele livet ødelagt. Derfor må vi ha individuell oppfølging av hver enkelt, derfor må vi ha kompetanse hos dem som møter dem, som vet hva de skal se etter, og som vet hva man først og fremst skal spørre etter hos alle dem som ikke helt klarer å si hva som er hovedutfordringen i livet deres.

Jeg håper Regjeringa tar den utfordringen som ligger i Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstres forslag. Det er faktisk ikke et forsøk på stigmatisering, men et forsøk på

å øke kvaliteten i et mottak, som kanskje vil gjøre at livet blir bedre for andre mennesker. Og da blir det også bedre for oss som samfunn.

Arild Stokkan-Grande (A) [10:38:44]: Dette er en viktig sak om et svært alvorlig tema, et tema som opprører mange. Det handler om trygghet for våre innbyggere, det handler om beboere i mottak og deres trygghet, og det handler om hjelp til den enkelte asylsøker som måtte ha behov for oppfølging.

Vi har opp gjennom årene sett eksempler på saker hvor man, når man får det presentert i media, nærmest kan stusse over hva i all verden det er slags vurderinger som har ligget til grunn for denne håndteringen. Eller kanskje: Har det vært vurderinger i det hele tatt? Så også i den saken som var utgangspunktet for at vi i dag diskuterer dette spørsmålet. Det er viktig at saken blir belyst, selv om motivasjonen nok var styrket av at det var en valgkamp på gang, og at det var et ønske om å profilere partiet mer enn kanskje et ærlig ønske om å hjelpe de menneskene som hadde behov for det.

Jeg har behov for å si at dette ikke er et tema der man noen gang vil ha full garanti mot å oppleve voldelige og farlige hendelser – heller ikke i framtiden. Vi har tidligere i høst sett at Legeforeningen er bekymret over at stadig flere leger opplever vold og trusler, og at legene vil ha muligheten til å nekte å ta imot visse pasienter. Dette gjelder jo vel så mye norske som utenlandske personer og illustrerer at dette er et problemområde hvor det ikke finnes noen enkle løsninger. I iveren etter å finne handlekraftige og slagkraftige løsninger står man faktisk også i fare for å kunne forverre problematikken. Fremskrittspartiets forslag om lukkede mottak er et slikt forslag, hvor man faktisk i iveren etter å gjøre noe godt kan stå i fare for å forverre situasjonen for den enkelte, og for flere.

Regjeringen har nå sagt at man skal vurdere bruken av internering, men hovedpoenget må være at det skal være innenfor våre internasjonale forpliktelser.

Fremskrittspartiets innlegg her i salen, og også tidligere innlegg, illustrerer en viktig ting: Vokt dere vel for å inngå avtaler med et parti som Fremskrittspartiet – et parti som inngår avtaler og holder på dem så lenge de selv tjener på det, men med en gang det blir problematisk, skal vi reforhandle avtalene, og vi skal reforhandle våre internasjonale forpliktelser.

Selv om presentasjonen som blir gitt i media av slike saker, ofte kan gi det inntrykket jeg skisserte innledningsvis, ser vi av stortingsmeldingen og det statsråden skriver, at Regjeringen allerede gjør ganske mye på dette feltet. For det første jobber man iherdig med mer effektiv behandling av utvisningssaker til straffedømte utlendinger. I tillegg gjennomgås rutinene i forbindelse med løslatelse av personer som er besluttet utvist. Det er satt i gang flere tiltak for å effektivisere returarbeidet, og Norge har det siste året gjennomført retur til flere land enn det våre naboland har.

Samtidig skal det nå framover bli etablert faste rutiner for samordning og koordinering mellom berørte myndigheter. I tillegg skal man gå gjennom rutinene for sam-

beidet mellom UDI og politiet ved registrering og intervju av asylsøkere, slik at man sikrer en raskere og mer effektiv avklaring av identitet og nasjonalitet. I dette ligger det nok en selverkjennelse av at det er behov for å gjøre mer, selv om Regjeringen allerede gjør en god jobb.

Det skal videre jobbes med individuelle planer, og det skal opprettes ressursnettverk rundt beboere i mottak som det er knyttet bekymring til.

Til slutt vil jeg berøre temaet som handler om psykisk helse, som jo er utgangspunktet for mange av disse problemsakene vi opplever på feltet. Alle asylsøkere gjennomgår i dag en førstegangs helseundersøkelse. Nå skal det bli vurdert å utvide denne helseundersøkelsen til også å gjelde kartlegging av psykisk helse. Flertallet har stor forståelse for bakgrunnen for forslaget som er framsatt her i salen og i denne saken, og det er ikke slik at vi er uenige i innholdet, men for å være ærlig er det jo ikke tradisjon for at et flertall instruerer egen regjering. Regjeringen jobber jo allerede med å vurdere om man skal utvide førstegangsundersøkelsen til også å gjelde psykisk helse. Derfor vil jeg be representanten som fremmet forslaget, vurdere å gjøre om forslaget til et oversendelsesforslag. Så må regjeringspartiene gjøre jobben på sitt vis, med sikte på å få en rask og effektiv behandling av også det spørsmålet.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [10:43:54]: Jeg er enig med alle dem som fra denne talerstolen i dag har sagt at dette er viktige saker, og det er et viktig tema. Jeg er selvfølgelig glad for at komiteen har gitt meg tilslutning til den måten vi nå jobber videre på med spørsmål knyttet til saken. Jeg tror det var representanten Trine Skei Grande som sa at det er viktig at vi gjør noe, at vi følger opp. Jeg vil benytte anledningen gjennom dette innlegget til å redegjøre litt for de to hovedspor vi nå jobber etter i oppfølgingen av stortingsmeldingen.

Det første er at vi i forbindelse med stortingsmeldingen nedsatte en intern arbeidsgruppe med flere departement og direktorat: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justisdepartementet, Utlendingsdirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet, der vi for å forbedre tilbudene våre har sett på hvilke flaskehalsene vi har, hvordan vi kan gjøre noe med de flaskehalsene, og hvordan vi kan samordne oss ytterligere, til beste for de utfordringene vi har.

Denne interne arbeidsgruppen er nå ferdig, og jeg har nettopp mottatt rapporten fra den. Man kan si at det arbeidsgruppen er særlig opptatt av, er hvordan vi kan forbedre rutinene våre knyttet til utfordringene med å identifisere mulige risikopersoner. Vi ser på forholdene i mottak. Vi ser på helseundersøkelser ikke bare ved ankomst, for ofte viser det seg at det som ved ankomst kan se ut til å være helt greit, etter en tid i opphold utvikles til sykdom. Sykdom behøver ikke nødvendigvis å være identifiserbar ved ankomst, men kan komme etter hvert. Derfor er utvidede helseundersøkelser underveis i oppholdet i mottak også viktig.

Vi har nettopp fått evaluert erfaringer fra forsterkede mottaksavdelinger, og vi gjennomgår nå evalueringsrap-

porten for å se om det er behov for nye tiltak der. Vi ser på rettssikkerhetsdilemmaet ved bruk av vakthold, der jeg tror vi skal være ærlige på at det er et område i norsk jus som ikke har en tydelig etablert rettspraksis. Vi ser på taushetsplikten, for et av dilemmaene vi kan stå overfor, er jo at helsedelen kan gjøre en grundig jobb overfor en person, men når vedkommende er ferdigbehandlet i f.eks. en psykiatrisk avdeling og overføres til mottak, er det på ingen måte noen automatikk i at kunnskap fra helsedelen kan overføres til mottaksdelen. Det er ingen uproblematisk side, for det er klart at taushetsplikten i helseinstitusjonene er noe av det mest sentrale i forholdet mellom pasient og behandler. Vi ser på bruk av tvang, f.eks.

Det er det ene sporet, der vi nå jobber med departementene og direktoratene ved å følge opp ulike flaskehalser.

Det andre viktige sporet er det som representanten Kari Lise Holmberg var inne på, at Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress nå har ferdiggjort sin rapport om kartlegging av nyankomne asylsøkeres psykiske helse. Den er nå oversendt Sosial- og helsedirektoratet.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, NKVTS, har testet ut ulike instrumenter for kartlegging av asylsøkeres helse relativt kort tid etter ankomst. De konkluderer med at instrumentene i varierende grad er brukbare overfor denne målgruppen. Blant annet avhenger det av respondentens utdanningsnivå. Mange skjemaer er veldig kompliserte. De har også prøvd ut kliniske intervjuer. De kommer med en del anbefalinger.

Nå ligger den rapporten til vurdering i SHD, som da vil oversende den til Helse- og omsorgsdepartementet. Jeg går ut fra at det er helt naturlig at både jeg og Sosial- og helsedepartementet rapporterer tilbake til Stortinget hvordan vi nå følger opp på hvert vårt felt. I så måte mener jeg at vi skal sørge for å oppfylle intensjonene i forslaget fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kari Lise Holmberg (H) [10:49:19]: Ikke minst når det gjelder temaet psykisk helse, er saksbehandling og uttransportering sentralt i hvordan vi utøver innvandringspolitikken. Raskere saksbehandling og hurtigere uttransportering etter avslag på søknad er særdeles viktig. Det motsatte vil være å legge forholdene bedre til rette for at folk skal ha det verre, og risikoen er jo da større for at den vonde tilværelsen medfører at helsetilstanden blir dårligere. Så det er viktig for å beholde tilliten til asylinstituttet at vi får raskere saksbehandling. Det er viktig med raskere saksbehandling og eventuelt raskt vedtak også fordi det fører til hurtigere bosetting, som er grunnlaget for bedre integrering.

Bekymringen er nå at saksbehandlingstiden er lengre enn før, køene vokser, og politiet når ikke måltallet for uttransportering. Er ikke statsråden bekymret? Og hva vil han gjøre?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [10:50:23]: Hadde verden vært som representanten nå beskrev, hadde jeg

vært bekymret, men det er jo feil, det som sies. Køene vokser ikke, køene bygges ned. Satsingen på UDI som denne regjeringen har gjennomført i år, med 140 nye saksbehandlere, fører til at det er den forrige virkeligheten representanten nå beskriver. Etter at vi fikk iverksatt tiltakene i UDI, går køene ned.

Vi er helt enige om at det er viktig å behandle saker så raskt som mulig. Det er jo derfor Regjeringen har satset mye mer på UDI enn det den forrige regjeringen gjorde. Det er derfor vi nå har greid å snu en negativ utvikling til en positiv utvikling.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:51:20]: Statsråden har selvfølgelig rett i det han hevder, når han sier at køen går ned. Men vi vet at antall illegale innvandrere øker. En del av problemet med det er at man ikke benytter lukkede mottak, slik at man faktisk kan internere asylsøkere.

Problemstillingen, slik jeg oppfatter det hver gang vi diskuterer dette, er at statsråden ikke tar noen prinsipiell avstand fra internering, men henviser til internasjonale konvensjoner og sier at dette er umulig.

Nå har vi altså en situasjon hvor tidligere dommer i Strasbourg Hanne Sophie Greve har uttalt rimelig klart at det kan benyttes internering i visse situasjoner, selv om statsråden blankt har avvist det. Det er mulig statsråden bør søke nye råd, fra noen utenfor departementet. Er det ikke slik at statsråden egentlig bare skyver internasjonale konvensjoner foran seg (presidenten klubber) i stedet for å ta opp internering på reelt grunnlag, kun for å unngå interne konflikter i Regjeringen (presidenten klubber igjen), for her er jo SV fullstendig på kollisjonskurs?

Presidenten: Presidenten ber om at taletiden overholdes.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [10:52:39]: Det er også feil. Jeg er enig i EMK. I motsetning til Fremskrittspartiet, som stemmer for EMK, og så er uenig i EMK, er jeg for EMK. Jeg mener EMK representerer rett politikk. Jeg mener det er helt riktig at vi ikke kan internere folk med det utgangspunktet at hvis en som er prøveløslatt fra et fengsel, er psykisk syk, kan vedkommende bare pågripes og interneres på ubestemt tid. Jeg er veldig glad for å bo i en rettsstat som ikke har den anledningen.

Nå hører jeg Per-Willy Amundsen si, gang på gang, at det er andre land som gjør dette. Jeg vil med dette si til Per-Willy Amundsen: Vis meg det landet, vis meg det lukkede mottaket, så skal jeg når som helst reise sammen med ham og besøke det mottaket. Finn det fram, hvor det er hen i Europa, så skal jeg ordne flybillett. Vi kan reise sammen og besøke det. Inntil du har kommet med en slik invitasjon, tror jeg du nå avslutter den historiebeskrivelsen. Kommer du med en slik invitasjon, blir jeg med.

Björg Tørrisdal (KrF) [10:53:49]: Jeg vil innledningsvis si at jeg godt kan tenke meg å ta med statsråden og reise til et asylmottak i Norge, gjerne i Sandnes, ikke så langt som til et annet land, bare for å se at der sitter det en del mennesker som har et stempel som ureturnerbar – kall det

hva du vil – lengeværende, ulovlig opphold. Det handler om mennesker som har fått avslag, og som ikke kan sendes hjem: en palestiner som ikke har reisepapirer, en jugoslaviske jente som ikke har de ordentlige papirene om sin opprinnelse. Det sitter en del mennesker slik. Hvor lenge skal de sitte med problemet med å bli sendt ut? Kan ikke statsråden se at vi skaper psykiatriske pasienter av dem som er lengeværende i Norge?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [10:54:35]: Hvis jeg skal begynne å reise i lag med komiteen, kan jeg være med og møte disse personene og si: Kom nå sammen med meg, samarbeid med meg, så skal vi se om ikke vi greier å skaffe de dokumentene du mangler for å reise hjem. Hvis den jugoslaviske jenta er villig til å være med meg rundt omkring, til sin ambassade, oppsøke politiet, be om reisedokumenter, og det viser seg etter en slik tur at det er helt umulig å skaffe disse reisedokumentene, vil hun jo få opphold. Det regelverket finnes jo. Basisen for at hun ikke greier å returnere, vil jeg påstå, er at hun ikke samarbeider om retur. Det er ikke et grunnlag for å få opphold i Norge. Hvis en kommer til Norge og ikke samarbeider om retur, skal en få opphold? Det må gjerne være Kristelig Folkepartis utlendingspolitikk, men det er i hvert fall ikke Regjeringens, og ikke SVs heller, slik som jeg har oppfattet det. Det er en ganske eksepsjonell utlendingspolitikk Bjørg Tørresdal gjør seg til talsmann for, men det må hun gjerne gjøre.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kari Lise Holmberg (H) [10:56:01]: Det er mye en kunne tatt fatt i, men nå på slutten skal jeg i hvert fall komme med et hjertesukk: Jeg blir faktisk oppgitt av å høre på Bjørg Tørresdal når det gjelder de papirløse. Vi kan ikke bare forholde oss til enkeltskjebner og enkelttilfeller. Skal vi ha et godt samfunn å leve i framover, er vi faktisk avhengige av at vi fører en innvandringspolitikk som er konsekvent. Vi skal gi hjelp til dem som trenger hjelp, men vi må også respektere at vi har lover og regler som skal etterleves. Det er fundamentet for et godt samfunn i framtiden. Det er slik at de papirløse – de fleste av dem – har fått avslag, som statsråden sier, etter lange runder. Mange av dem kan reise hjem.

Så en liten visitt også til Fremskrittspartiet. Innledningsvis sa representanten fra Fremskrittspartiet at de har sitt eget ståsted. Det er helt riktig. De har sitt eget ståsted i denne debatten. Fremskrittspartiet unnlater ganske konsekvent å forholde seg til realiteter og være med på å finne løsninger. Vi ser det i sak etter sak, og det slår meg hver gang. Fremskrittspartiet har helt sikkert sine motiver, men jeg beklager sterkt at de ikke kan være med på konstruktive løsninger.

Så til slutt til Arild Stokkan-Grande. Jeg har forståelse for at regjeringspartiene ikke blir med på et forslag – det er ikke så lenge siden vi også var i regjering. For meg er det viktigere at man er enig om en sak og prøver å finne

fram til løsninger i fellesskap, enn at vi her i dag skal bli nedstemt i salen. Hermed aksepterer jeg å gjøre dette om til et oversendelsesforslag.

Så er jeg glad for at statsråden sier at han kommer tilbake til Stortinget med rapporter på dette viktige temaet etter hvert.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:58:16]: I likhet med representanten Holmberg føler vi oss oppgitt over de holdningene Tørresdal legger til grunn, når man ikke skal følge lov og orden og – jeg holdt på å si – har en tilfeldig omgang med lovverket når det gjelder dem som kalles de papirløse, som er illegale innvandrere.

Så reagerer jeg litt på at Holmberg sier at Fremskrittspartiet ikke forholder seg til realitetene. Hva kan man mene med det? Selvfølgelig forholder vi oss til realitetene, det er jo nettopp det vi gjør når vi – i motsetning til samtlige andre partier i denne sal – kommer med konkrete tiltak som ville ha løst dette problemet. Det er faktisk å forholde seg til virkeligheten. Det er snarere de andre som ikke velger å gjøre det, noe som illustreres veldig godt ved representanten Reikvam, som uttaler at man ikke kan beskytte seg mot farlige personer. Man bare gir opp i utgangspunktet, og vil ikke bruke de tiltakene som skal til for å beskytte norske borgere mot det som burde være en selvfølgelighet, nemlig at man ikke skal leve i utrygghet fordi man har farlige personer i sitt eget nærmiljø. Det er faktisk ikke slik som representanten Stokkan-Grande sier, at dette handler om valgkamp og alt mulig slikt tøv. Når Fremskrittspartiet tok opp dette, var det selvfølgelig bl.a. fordi vi opplevde det selv i forbindelse med folk som tok kontakt, som var uttrygge, og som ikke hadde det bra, fordi de ikke følte trygghet i sitt eget nærmiljø. Først når denne personen ble sendt til Finnmark, og dernest videre sendt til Lenvik og til Finnsnes, fikk vi meldinger fra personer som følte seg bekymret.

Fremskrittspartiet er faktisk mer opptatt av å skape trygghet for borgerne i dette landet enn av å problematisere ting i forhold til internasjonale konvensjoner. Det er selvfølgelig ikke slik, som representanten Stokkan-Grande prøvde å fremstille det, at Fremskrittspartiet ikke er til å stole på fordi vi vil gjøre endringer i internasjonale konvensjoner. Det kan hvem som helst gjøre. Man må tilpasse konvensjonene til en ny virkelighet. Flyktningkonvensjonen fra begynnelsen av 1950-tallet er utdatert. Den bør reforhandles. EMK har momenter i seg som bør reforhandles, og så bør man kanskje når man behandler konvensjoner, ta forbehold i langt større grad, slik som andre land gjør. I Norge velger vi altfor ofte å sluke rått alt som kommer av internasjonale konvensjoner. Det er faktisk en fare for denne salens bestemmelsesmulighet i forhold til eget lovverk. Men det er tydeligvis ingen andre som ser den problemstillingen.

Når det gjelder Tørresdal, så problematiserer hun dødsstraff. (Presidenten klubber.) Dersom Osama bin Laden skulle dukke opp i Norge, ville ikke Norge med dagens system ha mulighet til å returnere ham eller sende ham til USA for å få ham straffet der. (Presidenten klubber igjen.) Det må være et tankekors for denne sal.

Presidenten: Presidenten ber om at taletiden overholdes.

Presidenten er heller ikke sikker på om ordet «tøv» er et parlamentarisk uttrykk.

Rolf Reikvam (SV) [11:01:53]: Kari Lise Holmberg var lei av enkeltskjebner. Det var et svar til Bjørg Tørresdal.

Denne saken gjelder jo en enkeltskjebne. Det er det som er utgangspunktet for denne saken. Hver gang vi har til behandling denne typen saker, aksepterer ikke Høyre og Fremskrittspartiet at dette gjelder noen enkeltskjebne, men hvis vi tar opp og diskuterer saker om folk som har fått avslag på sin søknad, og vi er opptatt av de skjebnene, så blir det enkeltskjebner. Men når det gjelder denne saken, så er det altså ikke enkeltskjebner. Utgangspunktet er en enkeltskjebne, så enkelt er det.

Debatten har vist at vi iallfall stort sett klarer å holde oss til det prinsipielle. Det har også stort sett vært anstendig det som har blitt framført fra denne talerstol – inntil det siste innlegget. Når Fremskrittspartiet roper på internering, at folk skal interneres, og at hinderet her er Den europeiske menneskerettskonvensjon, er jo det en del av sannheten. Men faktum er at vi har norsk lov som hindrer den type internering, og det må også Fremskrittspartiet forholde seg til. Når Fremskrittspartiet roper på internering av folk med psykiske lidelser eller hva det måtte være, mener da også Fremskrittspartiet at norske nordmenn som har psykiske lidelser og som eventuelt kan representere en trussel mot seg selv eller mot andre, skal kunne interneres, uavhengig av lov om psykisk helsevern og uavhengig av straffelovgivningen? Skal de altså bare plukkes ut og interneres, eller skal det lages egne regler for asylsøkere, for innvandrere med psykiske problemer? Det er litt viktig at Fremskrittspartiet er klar og tydelig på om interneringen stort sett gjelder bare asylsøkere, innvandrere med psykiske problemer, som kan representere en trussel. Internering er som sagt ikke bare et spørsmål i forhold til Den europeiske menneskerettskonvensjon, men også i forhold til norsk straffelovgivning. Det må Fremskrittspartiet klare å forholde seg til.

Så til Trine Skei Grande. Jeg synes at hun holdt et godt innlegg. Jeg synes også at det vi konkluderer med, og det flertallet sier i sine merknader, på mange måter er en oppfordring til Regjeringen om å gjøre det som bl.a. ligger i forslaget fra mindretallet, og som nå er omgjort til et oversendelsesforslag. Jeg er glad for det, for det er ikke noen grunn til å være uenig i innholdet i det forslaget, og jeg regner med at også regjering og departement vil jobbe videre med bl.a. de spørsmål som der er tatt opp.

Bjørg Tørresdal (KrF) [11:05:05]: Jeg får heller tåle at representanten Holmberg og representanten Amundsen blir lei av å høre meg snakke om papirløse. For meg er det mye mer alvorlig at de papirløse innvandrerne rundt om i Norge blir lei av å vente på et menneskeverdig liv.

Den store gruppen består av mange forskjellige mennesker med veldig forskjellig bakgrunn. Jeg har aldri sagt at jeg foreslår et amnesti for denne gruppen, at det skal

være en automatikk når det gjelder opphold. Nei, noen har ikke de rette motivene for å være i landet. De som begår kriminelle handlinger utover det å bare være her, de som bryter loven i forhold til innbrudd, ran og voldskriminalitet, skal vi sende ut. Det er ikke automatikk jeg ber om. Jeg ber om en ny vurdering, der vi kan legge vekt på lang botid i landet, at de har gjort en arbeidsinnsats, og at de mestrer språket.

Kristelig Folkeparti vil ikke bryte loven. Det er jo vi som lager lovene, og hvis lovene våre ikke er fullstendige eller trenger å endres, er det vårt ansvar å gjøre noe med det. Det har vi gjort mange ganger før. Vi har gjort det i forhold til grupper i eget land. Vi har sett at loven vår var feil, og så har vi endret loven. Så det blir litt rart når statsråden spør om Kristelig Folkeparti er interessert i å bryte loven. Nei, jeg foreslår en ny lov – en ny lov eller en endret lov som gjør det mulig å foreta en ny vurdering.

Hvorfor høres det ut som om Kristelig Folkeparti er de eneste i verden som har kommet på det? Spania har gjort det, og flere andre europeiske land. Arbeidsministeren i Spania sier at dette var vellykket. President Bush har foreslått å gjøre det for 12 millioner mennesker i USA. Vi snakker ikke om to–tre nordmenn, men vi snakker om 12 millioner mennesker i USA. Han møter motstand, men han jobber for å få til et flertall. Debatten går i den amerikanske valgkampen.

Det er viktig at vi tar ansvar og med utgangspunkt i menneskeverdet endrer loven dersom noen mennesker kan få et bedre liv. Disse menneskene er ikke en trussel for Norge. De kan faktisk være en berikelse.

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:07:16]: Dette blir litt spesielt. Representanten Tørresdal står først her oppe og sier: Nei, Kristelig Folkeparti ønsker ikke amnesti. Vi ønsker en såkalt ny vurdering. Og så viser hun til eksempler, til Spania og til det som diskuteres i USA. Men det er nettopp amnesti som er innført i Spania, og det er nettopp amnesti som diskuteres i USA. Nå må Kristelig Folkeparti bestemme seg for hva de egentlig mener i denne saken.

Det de mener, er åpenbart at man skal belønne folk som bryter loven. Det stiller ikke Fremskrittspartiet seg bak, og heldigvis har heller ikke statsråden så langt gjort det. Det kan ikke være sånn at man skal belønne folk for at de ikke retter seg etter de vedtak som fattes, og bryter norsk lov. Man skal ikke belønne det, og det burde være en selvfølge. Det er trist å se at Kristelig Folkeparti ikke har skjont det.

Så prøver representanten Reikvam fra SV å gjøre et stort poeng av dette med anstendighet. Han prøver å fremstille det Fremskrittspartiet driver med, som uanstendig. Etter min erfaring er det sånn at når man løper tom for argumenter, begynner man å beskrive motstanderen i negative ordelag. Jeg tolker dette som at representanten Reikvam fra SV ikke har særlig mange gode argument å komme med. Det som i hvert fall er tilfellet, er at når man henviser til at det ikke bare er internasjonale konvensjoner som står i veien for internering, men også norsk lov, så tar man ikke inn over seg det faktum at det faktisk er denne

sal som vedtar norsk lov. Det er selvfølgelig en lovendring som må til – i den grad det finnes lovmessige forhold i dag som er til hinder for det, og det er det jo. Derfor har Fremskrittspartiet fremsatt flere representantforslag som går på dette temaet. Man må selvfølgelig endre loven, og da er det fullt mulig å bruke internering som virkemiddel overfor asylsøkere.

Det er asylsøkere vi snakker om. Representanten Reikvam prøver å gjøre et poeng av at man forskjellsbehandler asylsøkere og andre dersom man bruker lukket asylmottak overfor personer som har en ustabil psykisk helse. Poenget her er at man må ha et videre grunnlag for hvem som skal bli plassert i lukket mottak. Det skal selvfølgelig ikke bare gjelde folk som har en psykisk helse som gjør at de kan representere en fare, men selvfølgelig også en rekke andre grupper – identitetsløse, personer som vurderes å representere en fare for rikets sikkerhet, osv. Det er altså ikke kun snakk om denne ene gruppen, men det er et generelt tiltak som det er helt nødvendig å få på plass for asylsøkere.

Arild Stokkan-Grande (A) [11:10:34]: Gjennom debatten i salen i denne saken har vi fått illustrert hvilke dilemma dette feltet er spekket med. Her spriker det i absolutt alle retninger alt etter hva slags innfallsvinkel man har til spørsmålet.

Fremskrittspartiet anklager meg for ikke å ta engasjementet deres på alvor. Jo, jeg tror nok Fremskrittspartiet er ærlig i sitt engasjement, men motivasjonen for å bruke den framgangsmåten som ble brukt i mai, var nok sterkt påvirket av en oppseilende valgkamp. Det tror jeg nok Per-Willy Amundsen erkjenner.

Vår jobb i et spørsmål som dette er å sørge for trygghet for innbyggerne, trygghet for beboerne i mottak og hjelp til hver enkelt som har behov for vår oppfølging. Da handler det om enkeltpersoner, så det må være mulig å diskutere enkeltskjebner og på den måten se om vi kan endre både regelverket og rammene rundt personene for å sørge for større trygghet og nå de målene vi har.

Fremskrittspartiet har gjennom debatten og gjennom innleggene fra Per-Willy Amundsen demonstrert i hvor stor grad det mangler konsekvens i resonnementene. På den ene siden sier de at de støtter og skal forholde seg til alle internasjonale konvensjoner Norge har inngått, og på den andre siden – i alle saker vi diskuterer på dette feltet – kommer det forslag om å bryte nettopp de internasjonale konvensjonene. Det skal bli interessant å se, når det nærmer seg neste valg, hvordan i all verden Høyre og Fremskrittspartiet skal kunne klare å bli enige om en felles plattform på dette feltet. Vil Fremskrittspartiet tape saken om å reforhandle internasjonale konvensjoner, eller vil Høyre måtte svelge det? Støtter Høyre reforhandling av internasjonale konvensjoner med Fremskrittspartiets utgangspunkt? Og det skal bli ekstra interessant å se hvordan Kristelig Folkeparti skal kunne passe inn i dette bildet.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [11:12:50]: Vi begynner vel etter hvert å komme et stykke bort fra St.meld.

nr. 37, men jeg føler likevel behov for å knytte noen kommentarer til representanten Tørresdals innlegg, der hun sier at Kristelig Folkeparti ikke er for amnesti. Det er avklarende, selv om jeg er enig med Amundsen i at eksemplene hun bruker, går på amnesti. Men Kristelig Folkeparti er ikke for amnesti fordi «noen har ikke de rette motivene for å være i landet» – for å sitere representanten Tørresdal.

Det Tørresdal insisterer på, og som Kristelig Folkeparti mener, er at loven må endres, slik at de som ber om det, skal kunne få en ny vurdering. Men det er jo slik loven er i dag. Man kan når som helst fremme en omgjøringsbegjæring. Så når det gjelder alle dem som Tørresdal møter, som er her ulovlig, og som ikke har respektert utvisningsvedtaket, er loven så raus at de kan fremme en omgjøringsbegjæring. Man behøver ingen lovendring for å få til det. Det er bare å gjøre det innenfor dagens lovverk.

Det Tørresdal antakeligvis må mene, er at når de fremmer omgjøringsbegjæringen, så skal den tiden de har vært her ulovlig, tale for at de skal få bli her lovlig. Det er i så fall en praksisendring. Da berører det et kjernepunkt i utlendingspolitikken, nemlig: Hvis man etter endelig avslag lever i skjul, lærer seg norsk og er her i x antall år, så har man selv gjennom ulovlig aktivitet bidratt til å gjøre oppholdet lovlig. I praksis mener jeg det er å avvikle innvandringspolitikken. Vi trenger ikke å bruke hundretalls av millioner kroner på et utlendingsdirektorat og en utlendingsnemnd som skal vurdere hvem som skal ha opphold, og hvem som ikke skal ha det, hvis det er slik at uavhengig av resultatet, kan du selv ved egenaktivitet etter et eventuelt avslag sørge for å skaffe deg ditt eget oppholdsgrunnlag. Da må vi heller bruke alle de millionene vi bruker på å ha et utlendingsdirektorat og en utlendingsnemnd, på å legge til rette for at alle som kommer hit, skal få bli. Det er lov å ha det standpunktet. Men da synes jeg man må være tydelig på det og si at Kristelig Folkeparti er et parti som mener vi skal ha fri innvandring. Og så får vi møte det som et debattgrunnlag, og ikke via et sånt snirklete resonnement, for i praksis er det som Tørresdal nå argumenterer for, fri innvandring.

Presidenten: Bjørg Tørresdal har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bjørg Tørresdal (KrF) [11:16:04]: Det er vanskelig på 1 minutt å redegjøre for hva jeg egentlig vil. Jeg vil endre loven sånn at ingen kan være lenge, utover en viss tid, i Norge når de er såkalt ureturnerbare, at det går en grense for hvor lenge man kan være her.

Det er helt rett, som statsråden sa, at jeg ønsker en ny vurdering der botid i Norge kan tillegges vekt – det gjøres ikke i dag. Om en er villig til å endre praksisen på dette området, er jeg åpen for det. Men når vi nå skal behandle forslaget til ny utlendingslov, kan det også være å endre loven slik at det ikke skal være forbudt å hjelpe dem som er her ulovlig. Da tenker jeg spesielt på humanitær bistand. Jeg vil gjerne komme tilbake til statsråden med mange gode råd om hvordan loven kan se ut, slik at vi kan gi en mer verdig behandling til dem som i dag lever i skjul i Norge.

Presidenten: Kari Lise Holmberg har også hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kari Lise Holmberg (H) [11:16:59]: Først vil jeg bare understreke viktigheten av at vi fører en konsekvent innvandringspolitikk.

Så skal jeg over til noe helt annet. I sitt svar på min replikk hadde statsråden en historiebeskrivelse som jeg finner det nødvendig å måtte rette opp. Jeg ber statsråden om ikke å glemme at da Erna Solberg ble kommunalminister, hadde vi et ganske kaotisk forhold på innvandringsfeltet. Det var fra 12 000 til 18 000 mennesker i asylkø, og vi hadde store runder og masse opprydning på feltet. Sammen med Fremskrittspartiet fikk vi innført 48 timers saksbehandlingstid for dem som øyensynlig kunne klare seg med det, og vi delte det opp i grupper. IMDI ble også etablert i vår regjeringsperiode, noe som har vært svært, svært bra for integreringspolitikken i Norge. Jeg skal ikke frata statsråden noen ære for det han gjør nå, men jeg synes det er grovt når han sier at Regjeringen nå gjør mye mer enn det Erna Solberg gjorde som kommunalminister.

Presidenten: Rolf Reikvam har også hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Rolf Reikvam (SV) [11:18:10]: Jeg har lyst til å gå tilbake til utgangspunktet i denne saken. Utgangspunktet er en enkeltsak, en person som representerte en trussel, mente noen – han trengte tett oppfølging osv. Så sier Fremskrittspartiet – og gjør det til et hovedpoeng – at internering er svaret. Internering er svaret, og i den grad internasjonale konvensjoner i norsk lovgivning er til hinder for det, må vi endre norsk lov slik at vi kan internere den type personer. Det er konklusjonen på dette. Da reiser jeg et grunnleggende prinsipielt spørsmål: Betyr dette at vi skal lage et lovverk der vi skal internere folk som har psykiske lidelser generelt, eller gjelder det asylsøkere spesielt? Det er viktig at dette blir avklart, for det går på det grunnleggende menneskesynet, det går på personvern og i det hele tatt på hvorledes vi skal organisere vårt samfunn. Hvis det er spesielt asylsøkere med psykiske lidelser som skal kunne interneres på dette grunnlag, er dette – jeg skal ikke bruke det ordet som det kanskje faller meg naturlig å bruke, men det er ikke behagelig, det ordet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 834)

S a k n r . 4

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Jan-Henrik Fredriksen, Jan Arild Ellingsen, Øyvind Korsberg og Tord Lien om å avvikle Finnmarkseiendommen og nedlegge Sametinget (Innst. S. nr. 23 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:106 (2006-2007))

Kari Lise Holmberg (H) [11:19:49] (ordfører for saken): Forslaget fra fremskrittspartirepresentantene er i syv punkter. Blant annet er det forslag om å oppheve finnmarksloven, avvikle Finnmarkseiendommen og nedlegge Sametinget.

I komiteen er det et bredt flertall, med unntak av Fremskrittspartiet, som sier at det er en bred tilslutning til hovedlinjene i norsk samepolitikk, og som også viser til at både Sametinget og Finnmarkseiendommen ble etablert med tilslutning fra et bredt politisk flertall på Stortinget. Det er heller ikke lenge siden disse debattene gikk i denne sal – det var i forrige periode. På den bakgrunn ønsker flertallet i komiteen å avvise dette forslaget. Når vi gjør det, og dermed også sier at vi egentlig ikke ønsker å ta debatten nå, er det fordi vi vet at Regjeringen vil legge fram en melding om samepolitikken våren 2008. Da vil vi kunne drøfte de prinsipielle sidene ved dette temaet, som vi ønsker å debattere her i salen.

Fremskrittspartiet har sine egne merknader, og jeg regner med at Per-Willy Amundsen selv redegjør for det.

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:22:04]: Samepolitikken representerer kanskje Regjeringens aller verste eksempel på dobbeltmoral. Mens man i andre sammenhenger og i forbindelse med andre minoriteter understreker – og helt rettmessig gjør det – viktigheten av at alle mennesker skal behandles likt, gjør man det stikk motsatte i samepolitikken, basert på en konvensjon – igjen. Etter ILO-konvensjon nr. 169 har man etter hvert klart å lage et system som i stor grad representerer forskjellsbehandling av mennesker basert på etnisitet.

Det er noe grunnleggende man er i ferd med å bryte, og allerede har brutt, når man har den type politikk. Jeg oppfatter det som totalt uforenlig med et liberalt demokrati at man har regler som gir særrettigheter og forrang for en etnisk gruppe på bekostning av de øvrige medlemmene i samfunnet. Det er absolutt det som har skjedd i Finnmark og etter hvert i Troms og Nordland.

Sametingets eksistens er basert på en etnisk forståelse av befolkningen. Som same har du dobbeltstemme. Man stemmer ved stortingsvalg, og man har dobbeltstemme ved å stemme til Sametinget. Det er et parlament som etter hvert er i ferd med å få mer og mer makt på bekostning av landets øvrige innbyggere. Det samme grunnleggende prinsippet bryter man med finnmarksloven, hvor en liten minoritet har makt og disponerer over arealer i Finnmark på bekostning av den øvrige befolkningen. For meg og Fremskrittspartiet er det komplett uforståelig at man i et liberalt demokrati som Norge kan stå for en slik politikk. Jeg er ikke i tvil om at Stortinget, da man vedtok ILO-konvensjon nr. 169 i 1989, ikke skjønnte implikasjonene av det man den gang vedtok. ILO-konvensjon nr. 169 er hele fundamentet for den særbehandlingen man har tilkjent samene de siste 20 årene. Det blir brukt på en måte av dem som har egne interesser i dette, som undergraver prinsippet om likhet og like rettigheter for alle mennesker.

Det interessante er at ILO-konvensjonen brukes, etter min og Fremskrittspartiets oppfatning, på en måte som man egentlig ikke har grunnlag for å bruke den konven-

sjonen på. Konvensjonen misbrukes. Når man leser den engelske og den norske teksten, ser man at det er to forskjellige versjoner man forholder seg til. I den engelske teksten omtales menneskene som omhandles av ILO-konvensjon nr. 169, som «indigenous and tribal peoples». Det er en merkelig oversettelse når man har valgt å oversette «indigenous» til urbefolkning, som er grunnpilaren i hele samepolitikken. Samer er urbefolkning, de er ikke bare en minoritet, de er noe mer enn det. Det er i hvert fall argumentasjonen til statsråden. «Indigenous» er innfødte. Så kan man diskutere hvorvidt det er en korrekt oversettelse eller ikke.

Det som virkelig er ille i Stortingets omgang med ILO-konvensjonen nr. 169, er det som egentlig helt klart ligger implisitt – og også eksplisitt – som følge av konvensjonen, nemlig at det ikke bare skal stilles krav til at de folkegruppene som omhandles i konvensjonen, skal være såkalt innfødte, men de skal også være stammefolk. Det fremgår helt klart av den engelske utgaven av konvensjonen. I Norge har man valgt å tolke det annerledes. Er det én ting som er klart, og som jeg tror de aller fleste er enig i, er det det at samene ikke er noe stammefolk. Det har Samerettsutvalget slått fast. Samene er ikke et stammefolk i dag. Det slo de fast allerede i 1981.

Da er det altså slik at man har basert hele politikken på et galt utgangspunkt. Da Stortinget vedtok at Norge skulle slutte seg til ILO-konvensjon nr. 169 i 1989, gjorde man det på falske premisser, på bakgrunn av en gal oversettelse. Samene kommer ikke under det som ligger i ILO-konvensjonen. Dermed er hele fundamentet for norsk samepolitikk – heldigvis – borte. Hele fundamentet for norsk samepolitikk, slik den praktiseres i dag av den sittende regjering, er borte.

Én ting er at man prinsipielt sett bør være imot å forskjellsbehandle mennesker basert på etnisitet, men man har heller ikke noe fundament, slik Fremskrittspartiet ser det, i ILO-konvensjonen nr. 169.

Så er det også slik at etter hvert som man har gitt særrettigheter, gitt rettigheter til samer på bekostning av andre innbyggere i Nord-Norge, øker bare kravene. Hver gang vi behandler samepolitikken og årsmeldingen, ser vi det – Stortinget ser jo det. Man skal ha krav på olje og gass, man skal ha det ene og det andre, og det er ut fra det fundament at man visstnok skal være en urbefolkning.

Jeg vil si at det for meg er knekkende likegyldig om det var samer eller andre som var i Nord-Norge først. Vi som bor i Nord-Norge, har stort sett alle bodd der ganske lenge, og vi har røtter tilbake alle sammen. Vi har lik rett til den landsdelen. Det burde være knekkende likegyldig hvem som kom først, men man har ikke noe godt grunnlag for å kunne hevde at samene var der først. Tvert imot er det ganske mye som tyder på at det overhodet ikke var tilfellet, og at samene faktisk kom etter andre folkegrupper. Det burde, som sagt, være totalt uinteressant, men det er det man har valgt å fundamentere en politikk på.

Jeg føler meg ganske trygg på at denne sal en gang kommer til å skjønne rekkevidden av det man er i ferd med å gjøre med Nord-Norge. En gang kommer denne sal til å skjønne at man ikke skal forskjellsbehandle mennes-

ker basert på etnisitet. Jeg er helt sikker på at man kommer til å forstå det. Da kommer man til å avvikle Sametinget. Man kommer til å avvikle Finnmarkseiendommen og alle særrettigheter som samer har på bekostning av andre i dette samfunnet. Jeg er helt sikker på det, for jeg tror på Stortingets innsikt og mulighet til å se sine egne feil og gjøre opp for dem, selv om det av og til kan ta tid.

Det skjer dessverre ikke i dag. Fremskrittspartiet står fremdeles alene når det gjelder å kjempe mot etnisk diskriminering i Nord-Norge. Dessverre er det slik. I dag blir våre forslag nedstemt, men jeg er sikker på at den dag vil komme da også andre partier innser at man ikke kan forskjellsbehandle mennesker ut fra etnisitet.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp forslagen i innstillingen?

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:30:45]: Ja.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har tatt opp Fremskrittspartiets forslag.

Bjørn Sturla Odden (FrP) [11:31:07]: Vi har ikke blitt herre i eget hus i Finnmark. Alle årene med rettighetskamp har lammet utviklingen oppe hos oss. Det har kostet mye tid og mye penger, både lokalt og nasjonalt. Vi har en splittet befolkning, og den eksotiske frihetsfølelsen som har lagt grunnlaget for livskvaliteten i Finnmark, er i ferd med å bli borte. Det er trist.

Store deler av befolkningen føler seg kolonisert og overkjørt. Finnmarkseiendommen ble innført mot deres og Fremskrittspartiets vilje. ILO-konvensjonen, som Norge har akseptert, legger grunnlaget for den forskjellsbehandlingen som vi opplever i dag.

De forholdene som lå bak grunnlaget for konvensjonen, kan ikke sammenlignes med de forholdene som vi har i Norge. Svenskene og finnene valgte å si nei til ILO-konvensjonen. De behandler samene på lik linje med alle andre innbyggere. Hvordan er det mulig å opprette etnisk forskjellsbehandling i et land som står fremst i kampen for å fjerne urettferdighet, forskjellsbehandling og rasisme rundt om i verden? Alle vet at disse elementene er roten til uro, misnøye og i verste fall opprør og krig. Finnmarksloven, med sin klare fokusering på samenes interesser, er på ingen måte en balansert lov. Den er helt klart diskriminerende overfor det store flertallet i fylket.

Finnmarkseiendommen blir administrert av FeFo, som består av tre representanter fra fylkestinget og tre representanter fra Sametinget. Lederen rullerer. Bak de tre representantene fra fylkestinget står 45 000 velgere, og alle stemmeberettigede samer er selvfølgelig med blant disse. Blant de tre representantene fra Sametinget står det en etnisk gruppe på 6 000–7 000 personer fra Finnmark. Det gir samene nærmere sju ganger større påvirkning på FeFo enn det en vanlig nordmann har. Det er ille når man tenker på hvor sterkt FeFo påvirker utviklingen i Finnmark.

Hvem er fornøyd med finnmarksloven i dag? Svaret er ingen. Hvem har fått det bedre etter at loven trådte i kraft? Ingen. Hvem forventer å få det bedre som en følge av

Finnmarkseiendommen? Dessverre er svaret ingen. Lovens formål var å legge til rette for at grunn- og naturressurser skulle forvaltes på en balansert og økologisk bærekraftig måte, til beste for innbyggerne, med særlig vekt på grunnlaget for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv. Men det var også intensjonen til Statskog og de samene som i generasjoner har levd av det som naturen gav dem.

Vi har brukt mye penger og energi på å innføre en finnmarkseiendom uten å ha klare målsettinger om hvilke fordeler befolkningen skal oppnå som en følge av denne omstillingen. Hva er målet med loven? Det virker som om både Sametinget og fylkestinget er usikre på målsettingen og hvilken kurs FeFo skal ta. Styret i FeFo er oppgitt. De får kjeft uansett hva de gjør. Styringsignalene fra Sametinget og fylkestinget er diffuse og til dels fraværende.

I Alta, Syd-Varanger og Hammerfest er tomteprisene mangedoblet når kommunene skal kjøpe tomter av den eiendommen som vi i Finnmark skulle bli herre over. Det lammer utviklingen i disse områdene. Markedspris, sier FeFo. Men kan man snakke om markedspris når FeFo eier 96 pst. av landområdene i Finnmark? Forutsigbarheten er borte, og de som eventuelt skulle ønske å etablere seg i fylket, skyr unna. Veletablerte og veldrevne kommuner blir også rammet. De overstyres av utenforliggende maktorgan. Vi tror at FeFo blir en kilde til uenighet, og FeFos makt vil bremse utviklingen og redusere kommunenes utviklingsmuligheter. Vi mener at Finnmarkseiendommen bør tilfalle de kommunene som har arealene. Dette vil gi kommunene utviklingsmuligheter og bedre og mer lokal demokratisk styring over ressursene.

Kan jeg tegne meg igjen til et treminutters innlegg?

Presidenten: Ja.

Johnny Ingebrigtsen (SV) [11:36:25]: Etter flere år med strevsomme prosesser og krav fra store deler av befolkningen ble det i denne salen diskutert et grunnlag for Sametinget. Det var i denne salen finnmarksloven ble vedtatt. Det vakte internasjonal oppmerksomhet. Det gav anerkjennelse og styrking av demokratiet. Det var beroligende.

Man kan gjerne være uenig i kurs og driftsform, men det er helt gal medisin å legge ned noe som er tilkjempet over mange år. Hvis så, vil det skape frustrasjon. Det vil skape usikkerhet, og konfliktnivået ville bli høynet.

Forslagene fra Fremskrittspartiet er forkastelige. De fokuserer på det negative. Da mener jeg at det er mye mer positivt og en mer farbar vei å skape et godt liv i det som allerede eksisterer. Det ville være betryggende. Det ville være stabiliserende.

Jeg vil bare avslutte med å si at som finnmarking vil jeg sammen med Sosialistisk Venstreparti heller arbeide for et godt liv på kysten, liv i to sykehus i Finnmark, et godt liv på vidda, et godt liv med finnmarksloven og et godt liv med Sametinget – i hvert fall inntil Dovre faller.

Presidenten: Presidenten er litt usikker på om å bruke ordet «forkastelig» om et forslag, er parlamentarisk.

Tord Lien (FrP) [11:38:31]: Det overrasker meg litt når siste taler, Ingebrigtsen, kaller opprettelsen av Finnmarkseiendommen for en styrking av demokratiet. Så vidt jeg vet, har det aldri vært flertall, i hvert fall ikke i Finnmark, for innføring av Finnmarkseiendommen, som i denne saken ligger mitt hjerte nærmest – og heller ikke for videreføring av adaptert finnmarkslov sørover langs svenkegrensen og langt ned i Hedmark. Vi har ikke anledning til å legge fram kart i Stortinget, men jeg kunne tenke meg å oppfordre både tilhørerne og dem som er med og debatterer denne saken, til å se på de kartene som er brukt på Sametingets hjemmeside, og hva man regner for samiske områder, når man diskuterer disse tingene.

Jeg gjør oppmerksom på at Finnmarkseiendommen i dag forvalter 46 000 km². Det er en av de største sammenhengende eiendommene i Norge, og mest sannsynlig også i Europa. Den styres av en etnisk sammensetning, altså et styre som er etnisk sammensatt. Det har for så vidt både representanten Amundsen og representanten Odden vært inne på. Å kalle den styringen demokratisk finner jeg svært vanskelig. Ved finnmarkslovens ikrafttredelse presterte daværende styreleder, i dag Sametingets president, å føre det første styremøtet i Finnmarkseiendommen for lukkede dører. Jeg vet ikke om Statsskog noensinne har gjort det. Så når flertallet i denne saken snakker om demokrati og åpenhet osv., synes jeg man må sette seg inn i de tingene man diskuterer.

Det som har skjedd i Finnmark allerede i dag, er at konfliktnivået helt åpenbart har blitt større: Andre utmarksnæringer – som drives av det som kanskje må kunne sies å være etniske nordmenn – som sanking, turisme, hyttebygging osv., står mot reindriftsnæringen. NRK Sámi Radio tok den 24. mai i år opp et eksempel på at næringsutøvere som driver med bær- og urteplukking, blir fordrevet, fordrevet fra en næring som de har drevet på med i årevis.

Likeens meldte Sámi Radio den 26. juli i år at bøndene har blitt lovet av Statsskog i 10–20–30 år at de skal få kjøpe jorda de driver, jord som ikke var verdt noen ting da de overtok den, jord som disse menneskene har brukt 10, 20, 30 og 40 år på å dyrke opp og skape en verdi av. Finnmarkseiendommen sier nå at de ikke skal få lov til å kjøpe.

Så er jeg glad for én avklaring, og det er at Sametinget har sagt at de ikke vil være en del av mindretallet i eierorganet i Troms og Nordland. Da regner jeg med at Sametinget mener det. Det har de sagt i en pressekonferanse den 21. november 2007, og både NSRs parlamentariske leder, tidligere sametingspresident Aili Keskitalo, og Egil Olli sier at de ikke vil være med i et mindretall i styrene i Hålogalandseiendommen, som NSR-utvalget kommer til å legge fram innstilling om 3. desember. Dette er altså snakk om Nordland og Troms, og for så vidt også Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag. Det er altså fylkeskommuner med 0,5–1 pst. samisk bosetning. En etnisk gruppe som utgjør 0,5–1 pst. av befolkningen i disse fylkene, forlanger altså å ha flertall i forvaltningen av utmarkseiendommene i disse fylkene. Dette er utmark som den norske befolkningen, altså resten av befolkningen, har et aktivt

forhold til. Man driver jakt, man driver fiske, man driver utmarksbeite, det er skogsdrift, man driver turisme, hyttebygging osv., og så forlanger Sametinget å få flertall i styret også for Hålogalandseiendommen, og gjerne også i Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag, Hedmark og Oppland. Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet kommer sikkert til å kalle det også for en styrking av demokratiet. Jeg gjetter at Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet kommer til å gi etter for trykket fra Sametinget også denne gangen.

Bjørn Sturla Odden (FrP) [11:43:57]: Den samiske befolkningen har lenge hatt de samme sosiale og demokratiske rettighetene som den øvrige befolkning.

I tillegg har de gjennom reindriftsloven en rekke fordeler, for å kunne drive sin primærnæring og ta vare på språk og kultur. I Finnmark er vi stolte av den samiske befolkning og den samiske kulturen. Det er en ressurs som gir oss store muligheter på en rekke områder. De fleste same-ner er vanlige arbeidsomme mennesker som ønsker å klare seg selv, og som vil leve i fred og fordragelighet med den øvrige befolkning. De er oppgitt over den ressursløsingen som skjer på Sametinget, og de merker at akademikersamenes krav om særfordeler bryter ned det gode forholdet og den gjensidige respekten som har vært mellom samer og nordmenn.

Da Sametinget ble opprettet, skulle det være et rådgivende organ for samiske interesser. Det er blitt et gigantisk pengesluk, og det bruker sin økonomiske handlefrihet i en stadig kamp for mer makt og mer innflytelse. Andre interessegrupper har ingen mulighet til å fremme sine ønsker og krav på samme måte. Derfor øker forskjellsbehandlingen. Overføringene til Sametinget blir i stor grad administrert bort, og svært lite kommer den samiske befolkningen til gode.

Etableringen av Sametinget satte fart i prosessen for flere særfordeler, og Finnmarkseiendommen og finnmarksloven ble innført mot befolkningens vilje. Den store motstanden fra befolkningen førte imidlertid til at kravene ble tonet ned og særfordelene pakket litt inn. Dette er forskjellsbehandling av folk i Finnmark. Kvener, finner, skoltesamer og andre minoriteter får liten støtte til å opprettholde sine språk og sin kultur i forhold til det samene får.

Også nordmenn har en kultur som de ønsker å ta vare på. En nordmann med tapt skolegang får ingen erstatning, mens etniske samer får. Det finnes en rekke støtte- og etableringsordninger for samer som nordmenn ikke kan nyte godt av. Store økonomiske særfordeler blir altså gitt til en etnisk gruppe. De har egne domstoler, får egne høyskoler osv. Dette og mye mer er med på å lage misnøye og splittelse etter etniske skillelinjer. Alle må kunne forstå at det er en uholdbar utvikling.

Er det mulig å snu den uretten som er gjort i Finnmark? Svaret er at det er umulig å la være. Opplyste mennesker i et moderne demokrati vil aldri akseptere en slik forskjellsbehandling. Man kan kalle det hva man vil, men det er rasisme.

Lobbyvirksomhet, ensidig informasjon og misforstått minoritetsbeskyttelse har gjort at vi har et flertall som

fortsatt vil opprettholde Sametinget og Finnmarkseiendommen. Det kan ta år, men vi får aldri et harmonisk samfunn i Finnmark før vi avviker den etniske forskjellsbehandlingen som praktiseres i dag.

Ann-Kristin Engstad (A)[11:47:31]: Jeg registrerer at Fremskrittspartiet mener at man har særrettigheter på etnisk grunnlag. Forrige taler, Bjørn Odden, har gjentatte ganger brukt det mantraet at i Finnmark har man særrettigheter på etnisk grunnlag. Ikke én plass har det skjedd at man har sagt til én person: Du får ikke rettigheter, men naboen din får fordi han har samisk blod i årene. Ikke én plass har det skjedd, og det var nettopp det prinsippet man la til grunn da flertallet i denne salen innførte Finnmarkseiendommen. Man ønsket å utskille og gi rettigheter innenfor et geografisk område, ikke på etnisk grunnlag, som Fremskrittspartiet her har gitt et mantra om.

Bjørn Odden sa i forrige innlegg at man lenge har hatt de samme rettigheter, men det er ikke lenge hvis man ser det i et litt videre perspektiv enn til i går. Det er ikke lenge siden norske samer ble sendt på internat fordi man ønsket å fjerne det samiske språk fra det offentlige rom.

Man trenger Sametinget i dag. Sametinget gir bl.a. støtte til den samiske barnehagen i Alta, hvor samiske barn får lov til å bruke sitt morsmål når de leker med andre, likesinnede barn. Sametinget har gitt en markant styrking av samisk språk. Sametinget gir egne tilskudd til elever som velger å ta samisk i videregående skole, og det har gjort at andelen elever har økt betydelig de siste årene. Sametinget gir også av et eget utviklingsfond til næringsfattige kommuner, særlig utkantkommuner som har prøvd å omstille seg fra fiskeri de siste årene. Sametinget trengs virkelig for å styrke den samiske befolkning. Jeg reagerer faktisk når enkelte stortingsrepresentanter, f.eks. representanten fra Fremskrittspartiet Jan-Henrik Fredriksen, bruker ord som apartheid for å beskrive Finnmarkseiendommen og innføringen av den. Det er altså ikke én eneste plass at man har sagt til én person: Du får rettigheter, og naboen får ikke, fordi han ikke har etnisk samisk blod i årene.

Jeg er så freidig å spørre om Fremskrittspartiets stortingsgruppe støtter Jan-Henrik Fredriksen i den bruken av vokabularet?

Presidenten: Presidenten vil foreslå at de som får ordet fra nå av, får en taletid på inntil 3 minutter, og anser det som vedtatt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:50:41]: Jeg må si jeg reagerte litt på det siste innlegget, fra representanten Engstad. Man hevder at det som er tilfellet i forhold til Finnmarkseiendommen, ikke handler om forskjellsbehandling basert på etnisitet.

Det er jo åpenbart at det er det som er tilfellet. Se på fordelingen av personer som er valgt inn i styret, og hva som står i statuttene! Det går ikke an å hevde noe annet enn at dette er reell forskjellsbehandling på etnisk grunnlag. Grunnlaget for å ha stemmerett i Sametinget er at man er same. Sametinget får stadig vekk mer makt. Det

kommer nye forslag til lov fra denne regjeringen som kommer til å gi dem enda mer makt i tiden som kommer. Og så sier man at det ikke er forskjellsbehandling basert på etnisitet! Det er jo nesten så man ikke klarer å tro det! Man kan ikke prate seg vekk fra det som er realiteten i Finnmark og etter hvert blir realiteten i Troms og Nordland. Det er forskjellsbehandling av etnisitet. Det må snart denne salen begynne å forholde seg til og akseptere, at dette ikke er noe vi kan være bekjent av i demokratiet Norge.

Så ble jeg utfordret til å si noe i forhold til at Jan-Henrik Fredriksen, vår representant fra Finnmark, tidligere har kalt systemet i Finnmark for apartheid. Ja, jeg gir ham min fulle støtte, og det tror jeg også vår stortingsgruppe gjør. For hvis det er et system som lukter og smaker av forskjellsbehandling på bakgrunn av etnisitet, bør man kalle det ved sitt rette navn. Apartheid er ett begrep man kan bruke om det, men jeg kjenner mange andre begreper jeg gjerne kunne ha tatt i min munn for å beskrive et sånt system. Det som i hvert fall er realiteten, er at det er et system som systematisk legger opp til forskjellsbehandling av mennesker basert på etnisitet.

Jeg beklager at man i denne salen i dag ikke er i stand til å gjøre noe med det, men jeg håper at kanskje representantene fra fylkene lenger sør – sør for Nordland, Troms og Finnmark – etter hvert vil innse problemet. Det skjer ikke i dag, men jeg er overbevist om at den dagen vil komme.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [11:53:44]: Jeg har prøvd å sitte i ro veldig lenge, men føler behov for å knytte noen kommentarer til debatten.

Jeg tror at noe av årsaken til at vi ikke nå har fått en bred debatt om de temaene som Dokument nr. 8-forslaget berører, er for det første at Odelstinget nylig har vedtatt disse lovene, og de som stemte for, mente det samme da som nå. For det andre blir det, som det går fram av innstillingen, lagt fram en bred samepolitisk melding – en prinsippmelding om samepolitikken – for Stortinget til våren, som gir oss muligheten til å ta debatten i bredde.

Med de karakteristikkene som nå gis i salen, hvor man kaller samepolitikken for et uttrykk for «rasisme» og «apartheid», har jeg bare behov for formelt å gi uttrykk for at det ikke er Regjeringens holdning. Tvert imot mener vi at den samepolitikken som utøves nå, er den samepolitikken som skaper rettferdighet i et land der det bor to folk.

Jeg må jo si at jeg sitter i salen og reflekterer over at Fremskrittspartiet sier at de nå vil bruke all sin tid og kraft på å invitere til et bredt borgerlig samarbeid etter stortingsvalget høsten 2009. Utgangspunktet for den samepolitikken som føres, er en veldig stor enighet mellom den forrige regjeringen og dagens regjering. Denne debatten har vist at Fremskrittspartiet både ønsker å si opp ILO-konvensjon nr. 169 og reforhandle Den europeiske menneskerettighetserklæringen. Hvis det defineres fra Fremskrittspartiets side som en invitt til et bredt borgerlig samarbeid i forkant av valget høsten 2009, må vi andre partiene bare stå og se på det, men det er altså et parti som kaller den politikken den forrige regjeringen stod for, for en rasistisk politikk og en politikk preget av apartheid. Det er dem

man ønsker å samarbeide med. Jeg tar det til etterretning, men tar på det sterkeste avstand fra karakteristikkene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 834)

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går til votering i sakene nr. 1–4.

Votering i sak nr. 1

Presidentskapet hadde innstilt:

I

I Stortingets forretningsorden gjøres følgende endringer:

§ 13 a skal lyde:

Regjeringens konsultasjoner med Stortinget om saker som gjelder *Avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS-avtalen)*, herunder forslag om nye eller endrede rettsakter på et område som omfattes av EØS-avtalen, og saker som gjelder tilgrensende avtaler med Den europeiske union (EU), skal foregå med *Europautvalget*.

Europautvalget består av utenrikskomiteen og medlemmene av den norske delegasjon til parlamentarikerkomiteen for EØS. Utenrikskomiteen eller dens leder kan dessuten beslutte at en eller flere andre komiteer skal delta ved bestemte konsultasjoner. Valgkomiteen oppnevner varamedlemmer for utenrikskomiteens medlemmer i Europautvalget. Varamedlemmene innkalles ved ethvert forfall. Valgkomiteen kan, etter anmodning av vedkommende gruppe, likevel bestemme at en vararepresentant som møter i utenrikskomiteen, skal møte også i Europautvalget.

Lederen i utenrikskomiteen kaller sammen til konsultasjoner når vedkommende mener det er nødvendig, eller når et medlem av regjeringen eller en tredjedel av utenrikskomiteens medlemmer anmoder om det.

Dokumenter som Europautvalget får tilsendt fra regjeringen, sendes også til vedkommende fagkomiteer. Komiteene kan be regjeringen om å få oversendt andre dokumenter som gjelder EU/EØS-saker. Komiteene kan også stille skriftlige spørsmål til vedkommende regjeringsmedlem om slike saker, men kan ikke holde høring. En komité kan vedta å avgi skriftlig uttalelse til Europautvalget om en sak som utvalget skal behandle. Komiteen avgjør om saksordfører skal velges for en slik sak. En skriftlig uttalelse fra en komité til Europautvalget er offentlig når den er avgitt, hvis ikke komiteen bestemmer noe annet.

Møtene i Europautvalget holdes for lukkede dører. Det samme gjelder for fellesmøter utvalget har med andre komiteer. Referater av forhandlingene i utvalget er offentlige når de foreligger, hvis ikke utvalget bestemmer noe annet. Det er ikke adgang til å gjengi uttalelser som er gitt i et møte når referatet av forhandlingene i saken ikke er offentlig.

Saker som er brakt fram i Europautvalget, skal legges fram for Stortinget i møte når utenrikskomiteen krever det

i et møte i Europautvalget hvor saken står på dagsordenen. Om slikt møte skal holdes for åpne eller lukkede dører, avgjør Stortinget i møte for lukkede dører. Bestemmelsene i § 13 syvende ledd annet til og med siste punktum gjelder tilsvarende.

I § 17 annet ledd skal «EØS-utvalget» endres til «Europa-utvalget».

II

Endringene under I trer i kraft 1. januar 2008.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

I Stortingets delegasjon til Den Interparlamentariske Union (IPU) gjøres følgende endring:

Øystein Djupedal velges som personlig varamedlem for Torny Pedersen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Kari Lise Holmberg satt fram et forslag på vegne av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget er under debatten omgjort til et oversendelsesforslag og lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å legge frem til behandling en egen sak om psykisk helse og hjelpetilbud for flyktninger og asylsøkere, deriblant også kartlegging av den psykiske helsetilstanden til nyankomne asylsøkere/flyktninger.»

Presidenten vil foreslå at forslaget oversendes Regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Komiteen hadde innstilt:

St.meld. nr. 37 (2006-2007) – om beboere i statlige asylmottak som kan utgjøre en risiko – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten har Per-Willy Amundsen satt fram sju forslag på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen oppheve finnmarksloven.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å utrede og fremme de nødvendige forslag, slik at alt tettstedsrelatert areal i Finnmark overføres fra Finnmarkseiendommen til kommunene umiddelbart.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme de nødvendige forslag som medfører at dagens umatrikulerte grunn i Finnmark blir matrikulert som fast eiendom, og at festgrunn under denne blir lovlig fradelt som fast eiendom og gjenstand for direkte salg.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å utrede og fremme de nødvendige forslag, slik at de områdene som i dag inngår i Finnmarkseiendommen, overføres i sin helhet til de enkelte finnmarkskommunene.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å avvikle Same rettsutvalget, samt terminere alle igangsatte prosesser, herunder forslaget om å overføre Statskogs eiendommer i Troms og Nordland til samiske interesser.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å utrede og fremme de nødvendige forslag, slik at Sametinget nedlegges.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen si opp ILO-konvensjon nr. 169 ved første og beste anledning.»

Det votes alternativt mellom disse forslagene og innstillingen fra komiteen.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:106 (2006-2007) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen, Jan-Henrik Fredriksen, Jan Arild Ellingsen, Øyvind Korsberg og Tord Lien om å avvikle Finnmarkseiendommen og nedlegge Sametinget – avvises.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 82 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 12.05.11)

S a k n r . 5

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.06.